

آثار خسارات زیست محیطی نفت و گاز بر حاکمیت دولت های دارنده آنها در حقوق بین الملل

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۷/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۱۲/۱۸)

درسای خسرو جردی

دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته حقوق بین الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان

چکیده

این مقاله با هدف بررسی آثار خسارات زیست محیطی نفت و گاز بر حاکمیت دولت های دارنده آنها در حقوق بین الملل تدوین شده است. مولفه های متعددی بر اصل حاکمیت دولتها در حوزه حقوق بین الملل تأثیرگذار می باشد که از مهمترین آنها می توان به برخورداری از منابع طبیعی نفت و گاز اشاره کرد که برخورداری از آن برای کشورهای دارنده آن ها موجب می شود تا آنها در حوزه های متعدد سیاسی و اقتصادی از وسعت عمل بیشتری برخوردار باشد ولی از سوی دیگر با توجه به مخاطرات زیست محیطی ناشی از استفاده از این منابع این دولت ها مجبور به کاهش اعمال صلاحیت خود در زمینه استفاده از این منابع زیرزمینی می باشند. بدین ترتیب مسائل اصلی این پژوهش بدین صورت می باشد که آثار خسارات زیست محیطی نفت و گاز بر حاکمیت دولت های دارنده آنها در حقوق بین الملل شامل چه مواردی می گردد؟ این پژوهش به شیوه توصیفی و تحلیلی وبا استفاده از متون حقوقی و کتابخانه ای به این نتیجه رسید که تعهدات زیست محیطی دولت ها، اصل حفاظت از محیط زیست، اصل احتیاطی، اصل جلوگیری، اصل پرداخت آلوده ساز، در حوزه حقوق بین الملل محیط زیست و مسئولیت دولت ها ناشی از خسارت به محیط زیست از جمله محدودیت های حاکم بر مفهوم اصل حاکمیت دولت ها بر منابع نفت و گاز در حقوق بین الملل تلقی می شود. براین اساس حاکمیت بر منابع طبیعی نفت و گاز حاکمیتی مطلق به حساب نمی آید و در برخی جهات با محدودیت هایی همراه می باشد چراکه استفاده از این منابع با توجه به عوارض و اثراتی که بر محیط زیست دارد می تواند دولت ها را در حوزه حفظ محیط زیست به عنوان "میراث مشترک بشریت"

مکلف به پرداخت غرامت و همچنین جبران خسارت های وارده به محیط زیست اشاره نمود .

واژگان کلیدی : اصل حاکمیت، دولت ها، منابع نفت و گاز، خسارت، محیط زیست

مقدمه

مؤلفه اصل حاکمیت تحت تاثیر مؤلفه های مختلفی در دوران کنونی قرار گرفته است، به طوری که دسترسی به منابع طبیعی بخصوص منابع طبیعی نفت و گاز تاثیر قابل توجهی بر قدرتمندی کشورها در حوزه های منطقه ای و بین المللی دارد، بدین صورت که از آنجا که همه کشورها و دولتها در پی افزایش قدرت خود هستند براین اساس سعی و تلاش زیادی در زمینه کشف و بهره برداری از میادین نفت و گاز می کنند، چراکه حاکمیت بر منابع نفتی همچنین منابع گازی می تواند نقش قابل توجهی در دستیابی به اهداف ملی در حوزه نظام بین المللی داشته باشد، ولی باید به این مسئله اشاره نمود که حاکمیت بر منابع طبیعی مطلق نمی باشد و مسائلی همچون میراث مشترک بشریت و همچنین حفاظت از حقوق محیط زیست و از سوی دیگر بهره برداری از میادین مشترک نفت و گاز بر روی زمین و همچنین زیر دریا ها و اقیانوس ها از مهمترین مواردی باشد که مسئله حاکمیت را تحت تاثیر قرار داده است. از سوی دیگر باید بیان کنیم که دولت ها با توجه به صلاحیت انحصاری که در حوزه سرزمینی خود دارند، حق بهره برداری از این منابع را در اختیار دارند ولی با توجه به یک سری از مؤلفه های بین المللی نمی توانند به صورت غیرمسئولانه و بی رویه این منابع را مورد استفاده قرار دهند و بدین ترتیب حیات زیست انسان ها و همچنین گونه های جانوری و گیاهی را مورد خطر قرار بدهند، پس باید بیان کنیم تاثیرات زیست محیطی ناشی از استفاده از منابع نفت و گاز باعث محدودیت و یا به عبارتی کاهش حامتی دولت در زمینه استفاده از این منابع گردیده است . بررسی مؤلفه های تاثیرگذار بر بسط و قبض حاکمیت ملی کشورهای دارنده نفت و گاز در حقوق بین الملل از مهم ترین ضرورت های مقاله مذکور به حساب می آید . از سوی دیگر دولت ها می توانند بر اساس اصل حاکمیت حق انحصاری بهره برداری از منابع طبیعی در حوزه سرزمینی خود با توجه به مؤلفه های محیط زیستی بهره برداری و